

Íbaru aúbama Ítíráaeo-wayukama Ítukaq itáíq-itaiq kéo-yubaq

¹ taíbaq-marupaqa taígani-aipaqa naayóbáqá Áánûqtu wataama títaubikoma timá yímikaiye. wení amuné-wáyúkábí timá yímikaiye. ² íbêqa írêq-yupaama Áánûqtuma wataama wení áanikopi timá tímikaiqtaae. wenáanikaraq máqte-qtataaqa maragaráq wíyôkaraq tarôq uráimma Áánûqtu maami máqte-qtataaqa wenáanikoma ámikaiye.

³ Áánûqtu ómmá máitana wenáanikoma wenáuyawaare. Áánûqtu wenáanima wenáaimma matáitana wení wataágoma akoqnáá kéitana mútûq máá-marabima wení akoqnáágoni aménáápáqá wáiyé. kúmiq-yataaqa mamá paábaqa mamá tiyuwénataa wemá áqnáabaq uyátárai-nakoni ayáánurapaqa maráq máqe-uraiye.

áanikoma Áánûqtuma wení márûpake kaqtó-wayukama uyátáraiye.

⁴ Ítuma aboánáwîkaqa matáitana maamin-áwíqá áqnáabaq máiyé. Áánûqtu wení márûpake kaqtó-wayukama yetíwîqa anaaépaq mááe. ⁵ mórama kaqtó-nákóqtábá wenôpaqa Áánûqtu mirá-tiraiyo? “emá ketáanikoe. íbêq-yupaama kemá tiráunaboa ketáaniko emmá mamá pááq urááne. kemá enaboúne.

emá ketáanimone.”
 téna mirá Áánûqtu móra kaqtó-nakoma wení márûpaq
 timá ámikaiyo? ímiye. ⁶ Áánûqtuma wení áqnaabaq-
 iyapoma áwíqmena maa-márábí kúmitana agamatán-áípi
 wé tiráiyé:

“Áánûqtu wení máqtemma kaqtó-wayukama
 wení márûpake wekâq
 yiraiyutaúma áyáaro.”

téna Áánûqtu tiráiyé. ⁷ Áánûqtuni agamatán-áúba-
 wánnáábí kaqtó-wayukayaba wení márûpaqa kétéiyé.

“wení kaqtó-wayukama uwááraa káuqyikena
 marabí-káyúkáyábá yíwáqnaa íyábá
 ira utakáá káuqyikaiye.”

téna ⁸ ááqibo wenáanitaba kétéiyé:

“Áánûqtuo, ení akoqnaáma máqte-tupaa
 watúq-watuq kétéiyé.

ení maa-mará yabíqma
 íráqôniq umá kémaene.

⁹ íráqômma yanáí-yátáákón áaimma kákaimanibo
 táwîqtaba íma kákaiye.

miráipoana ení Áánûqtuma
 mú mikákáá uyátárai-nakoma
 íráqô-maqtawema aqnókáqá atí-akarainikaa umá
 emá mamá múma
 anón-amuq-yataapi máqe-uraane.”

téna tiráiyé. ¹⁰ aúba-wannaabi ókaraq kétéiyé:

“uyátárai-nako, áqnaabaq-kanaama
 maa-mará tarôq umá
 wíyômma enayáápike tarôq umákaane.

¹¹ wíyôkaraq maa-márágárâq mamá
 táwîtawaa umáginibo
 emá aati-aati-yúpáámá paá mánone.
 wíyôkaraq maa-márágárâq mamá

naayón-únáákáqtôraa umágínana
¹² unáákáqtôma yatánaátá umágínikaa
 waéqma ínóne. ááqibo
 emá íma waéqma miráinonamanibo
 matúq-matuq umá paá mánoe.”
 mirá téna Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye. ¹³ abo
 Áánûqtu wení kaqtó-nakoma mórama wé téna timá
 ámikaiyo?
 “emá ketiyáánurapaq maraq mááo.
 abo anaaékaq ení namuro-wáyúkámá
 ení aménáápáqá maránúne.”
 Áánûqtuma móra kaqtó-nakoma mirá téna timá
 ámikaiyo? imiye. ¹⁴ máqte kaqtó-wayukama
 Áánûqtunopake aágoma mááe. máqtemma náayuwabi
 wenáamo yabiyína-waigo yiwiránî-kayukama yemmá
 yíwáqnaa ínéna kétima-yikaiye.

2

Áánûqtu ketáámô tiwiránîqtaama anó-qtataare.

¹ maami árain-aimma ítáanataa yáqtoqma akoqnáá
 éta íma yuwákétaa ketáá kónunatae. yuwéta Áánûq-
 tuni aipiké paábaq kóyabae. ² Áánûqtuni márûpaq
 kaqtó-wayukati watáama áraimma wáqe-uraiye. abo
 náawabi maamin áama ímo itáina-nakoabi ímo waráina-
 waigoma wení ápéqa mamá táigoma umákena pááq
 íniye. ³ abo ketáámô ketáái anómo kuqtiwirániqtaama
 íma yáqtoqma ketáái táigon-anonnama kanaarác yuwíq-
 tuwe kónunatabiyo? uyátárai-nakoma wenamáárîq
 áqnáabaq timá-timenataa maaminámo kuqtiwirániqtaba
 wenáama itáíya-kayukama ketáá timónama áraine timá
 tímikaiqtaae. yeráwáqá timónamataa áraine tíyana
⁴ Áánûqtuma anó-maiyaigokaraqa timónamataa áraine

tíno. Áánûqtuni akoqnáá-aikogaraq kékoke-kaqoke mamá pááq uráitana Áánûqtuma ákáimma wení Aágoma yaímma aarawaamá mamá yímikaiye.

Îtuma ketáá kuqtiwiráni-waigoni wenáúwáayama máíye.

⁵ Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukayaba téna wení aúge-marayabataa túnnayaba “yabíyéro” ítima yímikaiye. ⁶ Áánûqtuni aúba-wannaabi móra-nakoma Tébiti íbí mirá téna:

“o Áánûqtuo, waayábámá nóina téaq aúyánápímmá kéitaano?

waayúka-araaqtaba nóina téaq

weqtábámá kényabi eno?

⁷ pááqya-kanaama waayúkati áwîqa

Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukati yíwîkoni yinaaépaq makááne.

emá anómma tágama-yataaqa káme.

waagónáwîqa múte kényauyone.

⁸ emá máqte-qtataaqa wenaítaupi maráánana

wemá mi-máqté-qtátáákáq yabíkáiye.”

téna tiraíye. áraimma Áánûqtuma máqte-qtataaqa wenaítaupitaa makáimanibo ketáámá íma íbêqa káonaunatae. waayúka-araakoma maa-márábí yabíkáiye.

⁹ ááqibo Îtuma káonaunatae. wemá Áánûqtuni márûpaq kaqtó-wayukati yiménáápáqá wenáwîqa pááqya-kanaama wáqe-uraiye. aú-tiqtababoana Áánûqtuma tágama-yataaqa aména anón-awîqa ámikaiye. miráuma Áánûqtuni íráqôniq umá Îtuma máqte-kayukayaba pukéna íráqôniq umáyikaraiye. ¹⁰ Áánûqtuma máqte-qtataakoni áaimma máena maami-máqté-qtátááqá tarôq

uráíye. wemá taígani-kayukama yiwíqma tágama-yataaqa yimíniqtaba kákaiye. miráitana anón-autiqa aménama maamin-áú-tíqtábámá yiwíqme wí-yátááqá mútûq pááq umá Îtuma ámikaimma áqnáabaq-kanoqa yauwéqma kuqtiwirániqtabataa kumíniye. Îtuma wenamáa waayúkama Áánûqtunopaqa yabíkááyuma ¹¹ we mamá íráqôniq umáyíkaraiye. miráuma-yikarai-naqa íráqôniq umá yíkarai-kayukaraq wegárâq yagaroqtamá yiboámá mimórâé. miráipoana Îtuma maami íráqô-kayukayaba “ketúnabaro” téna yááyama tíyátábá minnýyaba íma agaé kéíye. ¹² agamatán-áípi mirá téna:

“Áánûqtuo, enáwîqtabama ketúnabakaq ténúnama

áíqma kuqtááyan-aukaapimma

enáwîqa múte yaúma ibí tenúne.”

téna kétiye. ¹³ óq-wataama téna:

“Áánûqtu kemá weqtábá onana

wé tiwíqma mamá aakaq tíkániye.”

ókaraq téna:

“kemá Áánûqtuma tímikaini-iyaporawate máune.”

téna kétiye. ¹⁴ miráuma maamin-íyápóráwáqtábá

yeráwáqá yúgaraq naegárâq máapoana Îtuma yeráwáqtí

yúraa umá waayúkati yáaikkaa umá paá máqe-uraimma

puínéna uráíye. miráuraimma Tááqtaama mamá

táwîq-umaqtuwanune téna aúgaraq naegárâq kukáíye.

Tááqtaani akoqnáárake aarawaamá pukááé. aarawaamá

puiyábá ikatíq uráamanibo Îtu puyéna waayúkati watúq-

watuq umá ikatí-yatááqá puí-yataaqtaba umáyikaraiye.

¹⁵ missing? ¹⁶ miráuma Áánûqtuni kaqtó-wayukama

yíwáqnaa ikeimanibo Áabaraani áráabitima yíwáqnaa

kéíye. ¹⁷ minnágon áaimma máqte-qtataakoma mórai

umá wenaúnabakaa uráiyē. yeráwáqtí mú mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtu áwáqnaa umá auránipoana wé mamá wenaúnabakaa aúqyíkaraiye. wenaúnabakaa káuqyikaipoana waayúkayaba yabi-í-náqá áyaqa yímena yeqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikáqtuwaniye. ¹⁸ wemá wenamáárîq makáténa aít-yataaqa matáipoana íbêqa kanaarâq wemmô makatíya-kayukama kanaarâq yíwáqnaa íniye.

3

Îtuni anón-awikoma Mótetin-awiqa uyátaraiye.

¹ Îtu Káríqtobi ketúnabaro, Áánûqtuni márûpaqtaba yááyarai-kayukama Îtumma aónaaro! wenamá ketáái mú mikákáá anó-monoq-naqa mániqtabae téna timákaraiye. ketáái itáíq-itaiq umáe uí-yátááqá matáunanataa minnáyaba timákaraiye. ² wemá kanaarâq aammá waqmá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yabi íniboana Áánûqtu mi-máyáiyábá wemmá mamá pááq umákaraiye. Móteti miráurainiq umá Áánûqtuni waayúka aúkáapi itáíq-itaiq umá yabíkáine. ³ ítáaro. awaaméq-áiné. anón-awiqa naammô umárainawaigoma áwîqa mú mikâq uyátá-maqma naakóní áwîre. mimórai q umá Îtuma wení tágama-yataaqa uyátá-maqma Mótetini tágama-yataare. ⁴ máqten-naama wáati tarôq oné. ááqibo Áánûqtu wenamá máqte-qtataaqa paá tarôq uráiyē. ⁵ abo Móteti Áánûqtuni waayúkama aúkáapimma máqe-uraiye. wemá Áánûqtuni mayái-nákómá máena wemá Áánûqtuni anaaékaq-wataama tiráiyē. ⁶ ááqibo Îtu Káríqtoma itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá áanikokaa Áánûqtun-annagoni naakâq yabíkáiyē. ketáámá íma ikatíq owéta ketáá Áánûqtun awé éqtaama ketáámá Áánûqtuni naakáá umá kémaunatae.

aamma íma itáiya-wayukama íma agai-yátááqá mayánoe.

⁷ Áánûqtuni Aágoma mirá kėtiye:

“Áánûqtuni áama íbêqa kéitema

⁸ íma áyapimma aráápaaro. ááqibo
naayóbáqá ketíyaqa koko-márúkáq

Áánûqtuma ámiqtukeqa mibáq
wemmá makáqma urááe.

⁹ mibáq ketítaubikoma kemmá makaténa

maqma káonaae. abo kaayaq-wáyúká-kárítimáátímá (40
karitimaatiráqá)

keráwáqá máqtemma kemá mayáuna aónaraae.

¹⁰ miráipona kemá tíyámma kéitaq tiráune

‘yeráwáqô itáa-yuyanamma aati-aatimá

táwî-yuyanamma kéiteta ketáaimma íkéitaae’

téq tiráune.

¹¹ kemá ítama moyáqá kéyeqa

árain-aimma tiráune téna

‘yeráwáqá áraikapoaq íma ketôpaqa uyábéqma
aagamá mánoe.’ téq tiráune.”

téna Áánûqtuni Aágoma kėtiye. ¹² ketúnabaro, atéráaro.

móra-nakoma keráwápíké íma arummá táwîgoni

aúyánápí íma íno. Áánûqtu paá mái-nakoma máqtemma

káonena waéqma wekáq íkewaraiye. ¹³ ááqibo máqte-

tupaama wenáwaqnaa-wenawaqnaa ímmá íbêqa

maamin íbêq-yupaa paá wáiyé. miráitana kúmiq-

yataakoni kaaqaari-áímmá tirummá mamá akoqnáá umá

óqtakaa íumaginiye. ¹⁴ áqnáabaq Ítuqtaba kéonanataa

tiwirániqtaae. aqtó-kánáaráqá Ítuma tiwirániqtaae Ítu

Káríqtote yagaroqtamá mánunatae. ¹⁵ Áánûqtuni aúba-

wannaabi mirá kėtiye:

“Áánûqtun áama íbêqa keráwáqá kéiteqa

ketirupimmô maréqa íma mamá óqtakaa oro.

keqnaámmá títaubikomma

Áánûqtumma íma awéqtaqtuwaaro!”

téna aúba-wannaabi kétiye. ¹⁶ ááqibo náawaq Áánûqtun áama kéitena íma kéwaraiyo? máqte-kayukama Móteti yíwíqmena Íqtîbibake irái-yuma yeráwáqá ítaraae. ¹⁷ kaayaqté-kaayaqte tiyááka (40)-karitimaatibimma Áánûqtu náayuyabaq íyámma umáyíkaraiyo? wemá kúmiq-yataariq o-káyúkámá íyámma umáyíkaraiye. kokoq-márúpáqá púyôwana kokoq-márúpáqá máqe-uraa-kayukayaba Áánûqtuma áyámma umáyíkaraiye. ¹⁸ Áánûqtuma náayuyabawaq yanaan-áímmá téna “ketí aagaí-márúpáqá íuyabereq aagamá mánóe” tirááyô? mi-káyúkámá wenáámo aratê-kayukayaba tiráíye. ¹⁹ miráitaqtaa ketáá kéitaune yemá Áánûqtun-aama yirummá íkámepoana minnýaba wení aagaí-márúpáqá íma uínóe.

4

Áánûqtuni aarawaamá aagaímô mayánôqtabae.

¹ Áánûqtuni akoqnaá árain-aimma uyábéqma wetê aagánúnayataba maamin-aráín-áímmá íma ánataginiye. miráipoana atéráaro. móra-nakoma keráwápíké mi aagaí-yátááqá íma mayáinabo. ² naayóbáqá Mótetini waayúkama Áánûqtuni íraqô-kataama itéq oniq umá ítama ketáábikeqtaa Áánûqtuni wataáma ítaraunatae. yeráwáqá ítaraamanibo maaminnáyaba íma yúyánámmá ítaraapoana Áánûqtu íma yíwáqnaa kanaaraq uráíye. ³ ketáámá tirummá améqtaama Áánûqtute uyábéqma káágaunatae. naayóbáqá Áánûqtuma min-áágáiyábá wemá tiráíye:
“kema ítama moyáqá kéyeqa árain-aimma tiráune téna

‘yeráwáqá áraikapoaq
 íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”
 téq tiráune. maa-márámá tarôq umáqtúwáitana wení
 mayaímá ánatagitana mirá téna tiráiyé. ⁴ Áánûqtun aúba-
 wannaabi téna:
 “abapaké kaayaq-yúpáámá Áánûqtu
 wení mayaímá yáqtorena aagaráiyé.”
 téna kétiye. ⁵ mimórá-wátááyábá we kétiye:
 “yeráwáqá áraikapoaq
 íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”
 téna kétiye. ⁶ áqnáabaq-wayukama Áánûqtuni átê-
 wataama yirummá íamiketaboata Áánûqtute yeráwáqá
 íma uyábereta aagaímá matáámiye. ááqibo óq-
 wayukama Áánûqtu “kanaararé” titata uyábéqma wetê
 kanaarác aagaráranoe. ⁷ ááqibo móra-kanaama páác
 éna mi-kánááyábámá íbêq-yupaama Áánûqtuma mirá
 téna ááyariye. mirá-timatuwena anaaékaq netuq-
 kárítímáátírácá Áánûqtu Tébitikaq timá ámitana Tébiti
 mirá téna:
 “Áánûqtun áamo íbêq-yupaama
 keráwáqá kéiteqa
 ketirupimmô maréqa
 íma mamá óqtakaa oro!”
 téna Tébiti tiráiyé. ⁸ Yótuama wení waayúkama
 yiwiráinatamo Áánûqtuni aagaíraq miráinana
 Áánûqtuma káqon íbêq-yupaama íma tíniye.
⁹⁻¹⁰ miráinaqtaa ketáá kéitaunatae. Áánûqtuni
 waayúkayabama móra-aagai-kanaama páác ínanama
 náawabi Áánûqtute umma aagánímma wení mayaíyábá
 Áánûqtuma wení mayaíyábá aagaráinikaa umá aagániye.
¹¹ ketáá íma yeráwáqá naayóbáqá uráániq umá aammá
 aratéqtaa íma yeráwákáá táwîq umágéqtaa íuyabekanikaa

íonatae. áaqibo tirummá améqtaa akoqnáá éqtaama uyáberanunatae. Áánûqtute umma aagánúnatae.

¹² Áánûqtuni watáama aágaraq akoqnááqaraq máiye. púráámá kaayaq-átóbákékáá Áánûqtuni watáagoma áa kénaiye. minnágoma waayúkati aágogaraq arun-íyápógóní aúkáapi kábamiye. mimórai q umá minnágoma arúbaraikaraq abikugúgóní aúkáapi kábamiye. miráipoana Áánûqtuni watáagoma máqte-tuyanakaraq máqten-akai-yataaqa káyainaiye. ¹³ íma móra-yataakoma Áánûqtuni aúrapi yawáá kéiye. máqte-qtataaqa abarokáq wenamáa abarokáq pááq kéiye. maami-kátáágómá tiníkáá umá Áánûqtukaqa máqte-qtataaqa pááq éta abarokáq mirá-inoe.

Ítuma ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

¹⁴ máqte-qtataaaqtaba ketáá téqtaa tirummá améqtaa mimórá-yátááqá yáqtoqma akoqnáá ónátae. ketáái anómma mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma Áánûqtumma áanikoma wemá Áánûqtunopaqa uyábékaiye. ¹⁵ ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma ketáái aqnú-qtátááqtábá aruqtabá umátikaninakaa máiye. wemá makáqma keqtáaráa uráimanibo kúmiq-yataaqa íma uráiye. ¹⁶ miráinaqtaa akoqnáá umá Áánûqtun amakaq ónátae. wetêma anómma íráqô-qtataaqa wáiye. wemá aruq-qtatáákáráq kaayoné-yátáákáráq ketáámá kéonanataa timíniqtae. miráipoaqtaa akoqnáá umá timuq-yatáápíké wenamaqtáá wení anómma íráqô-qtataaqaq ónátae.

5

mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma kanaaráq yauwéqma tiwirániqtaae.

¹ máqtemma mú mikákáá anó-monoq-nakoma máqte-kayukabike móra-nakoma wé timákena wení mayaímá Áánûqtun-aiyataboana waayúkama yíwáqnaa íniye. wemá móra-mayaima máqten-amuq-yataaqa Áánûqtukaq aména waayúkati kúmiq-yataaqa yuwéna mamá paá umáyíkaraiye. ² paá-wayukama kaayoné umá yímikaiye. aamá aratí-wáyúkágáráq áá íitai-wayukagaraq áyaqa kényimiye. ³ mú mikákáá anó-monoq-nakoma wenamáárîq aqnú-qtátáárîq uráipoana wemá wení kúmiq-yataaqtabama amuq-yatááqá Áánûqtukaq ámiqtuwenao. ⁴ móra-nakoma wenamáárîq wenáwîqa múte kéyauyename íma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aayubíniye. ááqibo Áánûqtuma min-nákómmá ááyena Êroni Mótetini ábâkoma wemmá ááyarinikaa uráiyé.

⁵ maamiráitana Ítuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma ayúkaiye. miráitana Áánûqtu mi-máyáímá aména timá ámikaiye:

“emá ketáanimone.
íbêq-yupaama kemá enaboámá aúkáune.”

téna timá ámikaiye. ⁶ mamá óqa téna móra-taoqa tiráiyé:
“emá anó-monoq-wayukama
matúq-matuq ínóne.

Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa
matúq-matuq umá mánone.”

téna tiráiyé. ⁷ naayóbáqá Ítuma waayúkaraamo maa-márábímô máenama wemá Áánûqtukaq nunamupí ítama aónaraiye. Áánûqtu kanaaráq wemó puína-taoqa awiránitana Ítuma anókaq nunamupí téna ááyama ibiqá yakáiyé. wenáúyánámmá Áánûqtumma ámikená Áánûqtuni aménáápáqá makáipoana Áánûqtu wení nunamummá ítaraiye. ⁸ Ítuma Áánûqtun áanikoma máqe-uraimanibo áiqnapo Áánûqtuni aammá waráiyábá ítama

ánataraiye. ⁹ wekác mûtûq mamá pááq uráiyé. áqnáabaq-naqa Áánûqtunopaq yauwéqmataa tiwiránîqtaba máena wenanaae waráiya-kayukama matúq-matuq umá Áánûqtunopaq yauwéqma umánoe. ¹⁰ abo Áánûqtu wemá mamá pááq umárena mú mikákáá anó-monoq-nakoma Merekítareki wekáá uráiyé.

ketáá íma áráabi-iyaporaá onataao.

¹¹ Ítuma ketáái anó-monoq-naqtaba yaímma tiráunatae. keráwáqá yaákare túyánámmá kéitaapoana ketáámá taígani-qtataaqtaba kêtunataamanibo ímiye. ¹² Íbêqa keráwáqá kanaaráa máekaq aúba-wayukama aayúbóro áaqibo keráwáqá kenamáárîq óqa aúba-naqtaba kéoe. keráwáqá Áánûqtuni áqnáabaq-wataagomma íkéitaae. akoqnáá-aawaqa íma pááq uráimanibo íbêqa paá anóani náaqtaba kéoe. ¹³ móra-waimo náamma náinama iyápóraa éna íráqô-qtataaqtababi táwî-yataaqtaba auyánámmá íma kanaaráq itániye. ¹⁴ akoqnáá-aawaqa waayúkauraqti aáware. waayúkama yúyánámmá yokaa étama átê-yataakaraq táwî-yataaqtabagaraq kéiteta íráqôn-aikaraq kaaqaari-áíkaráq yúyánápímmá kanaaráq kéitaae.

6

ketáái aamó itai-yátááqá yáqtoqma akoqnáá ónátae.

¹ áqnáabaq timá-timena tiráati-yataaqa Ítuqtaba ítátukainaboaqtaa mé wíyaqtaakoma yokaa ónátae. ítáaro. móra-nakoma naakóní ábômma íma ókaraq-okaraq umá atáiyé. ábômma ayáánaiq umáraa mayaípikémmá íma Áánûqtuqtaba waéqma Áánûqtuma tirummá améqtaa ókaraq-okaraq íma kéutaunataamanibo kímorabaq kémiraunatae. ² maami máqté-maqte-nomma peraiyátábámá ayáámma

maraiyátábámá pukáiyapike atóbamayikaiyatabama Áánûqtuni matúq-matuq umá yainái-yátááqtábámá maamirá-qtátááqtábámá kéitaapoana aati-aatimá túyánámmá íitanatae. ³ ááqibo mé wíyaqtaakoma yokaa ónátae. Áánûqtuma “kanaararé” tínaqtaama ko yokaa ónúntae. yaímma-wayukama Áánûqtun-aabike paábaq arábaguraae. ⁴⁻⁶ naayóbáqá Áánûqtuni ómmá yúyánápímmá pááq urááe. yímikai-qtataaqtaba Áánûqtunopake pááqyamma matukááe. Áánûqtuni Aágoma yetirunóbáqá mamá yáikaiye. Áánûqtuni átê-wataama akoqnáágoma yínîqtaba ítaraae. Áánûqtun-aabike maa-káyúkámá móragaraq yeqtí mayaíbkémmá íma Áánûqtuqtaba waéqma kanaarác aúgeniq ínoe. kanaarác mirá étama áraimma ókaraq Ítu Káríqtoma wemmá kaapaq-yátác abarokác ikákaanikaa kéopoana wení aagai-yátááqá móragaraq uíniye.

⁷ itáaro. awaaméq-áiné. mararáq aaqá kéyitana íraqôniq umá kéwaiye. abo mi-márágómá íraqôn-aawaqa yíména aarawaamá yíwáqnaa kéíye. Áánûqtu mararáq íraqôniq kéumayikaiye. ⁸ maragómá áwáábíq-yataakaraqo námagaraa-karaqo wáinanama íma íraqô-marama wáíye. Áánûqtu aúyánápí táíq ínana mamá kanaaráríq íumakena anaaékaq iragómá káginiye. ketáámá mararáq umá máunatae.

⁹ ketí aanábô, ketáá mirá téqtaamanibo keráwáqtí íraqôn-aimma kéitaunatae. yauwéqma kuqtiwirániqtaba keráwáqá uyátá-maqma íraqô-qtataaqa mataáe. ¹⁰ Áánûqtuma aati-aatimá waayúkaraqa arupú-yataariq kéíye. wemá keráwáqtí íraqôn-aaiqtabama íma awímmá kániye. keráwáqtí wemmá amí-yátáápíkémmá keráwáqá wení waayúkama yíwáqnaa kéoe. owé. keráwáqá paá yemmá yíwáqnaa uqté kéuyowana Áánûqtuma

minnýabama íma awimmá kégaiye. ¹¹ keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keráwáqti karuwaaq-yátáákáráq itáíq-itaiq í-yátáákáráq yáqtoqma akoqnáá oro. mirá kéiyana keráwáqá awé kéo-qtataakoma áraimma abarokáq íniye. ¹² keráwáqá kaúbîq-wayukaraa íyábá ketáá íkétikaiqtaamanibo aamá itai-wáyúkáráá umá yaákare awé umá máero. miráiyana naayóbáqá Áánûqtuma yimínín-aimma timá yíkaraiqtaba wení iyápó-annama keráwáqá miráráá umá mayánoe.

Áánûqtuni akoqnáá árain-aiqtaba ketáá waqmá akoqnáá umá kanaaráq ónátae.

¹³ naayóbáqá Áánûqtuma Áabaraamma árain-aimma akoqnáá umá timá ámikaiye. íma móra-awikoma Áánûqtun-awikoma uyátá-maqma wáipoana Áánûqtu wenamáárîq wenáwîqa yamá akoqnáá umá tiráiyee. miráitana Áánûqtu maamin-áráín-áímmá Áabaraamma timá ámikaiye:

¹⁴ “ketí waaroqá améq ayáqtááq-iyapo-annama aménúne.”

téna timá ámikaiye. ¹⁵ Áabaraama yaákama awé uráipoana anaaékaq Áánûqtuni árain-aimma matáiyee.

¹⁶ móra-nakoma áraimma yanaan-áímmá kémayena wemá mú maqmá uyátárai-nakonin áwîqtaba kétiye. ké-maiyename min-áíkkómá mamá káqo-yuti yáama mamá káraapamayikaiye.

¹⁷ mayánô-kayukaraq Áánûqtuni akoqnáá-arain-aimma “íma waeránúne” téna kéyiratena wení yanaan-áíkkáráq árain-akoqnaa-aikaraq mamá aráápapa uráiyee. ¹⁸ mi-kááyáq-áíkkómmá íma kanaaráq waeráyóye. Áánûqtu kaaqaarimá kanaaráq íma tíniye. miráinaqtaa akoqnáá-aimma maéqtaa Áánûqtunopaq wetê uyábéqma

aagamá mánunatae. Áánûqtuni yanaan-áíkkómmá akoqnáá umátikainaqtaa ketáámá awé únna-yataaqa waaqókárîq immá kéiteqtaa kéyaqtoraukatae.

¹⁹⁻²⁰ ketáámá awé únna-yataakotaama akoqnáá umá aráápai-yataare. óqtakoma móra-yataaqa nokaqá aráápai-itana ító ínkaa miraráá umá ketáái akoqnáá aráápai-nakoma tirun-iyápómá káraapaiye. mú mikákáá anó-monoq-nakoma aokaq-náúpáqá anó-tabaraabe-oqtagoni anaaépaq uyábéráinikaa umá îtuma umátikenataa Áánûqtunopaq wenokáá áqnáabariq umá uyábékaiye. Merekítarekiraa umá pááq uráimma matúq-matuq umá mú mikákáá anó-monoq-naqa mániye.

7

Merekítareki mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

¹ Merekítareki wemá anómma yabíkái-nakoma (kíni) Téiramapaq máqe-uraiye. wegáráq mú mikákáá Áánûqtuni anó-monoq-nakoe. naayóbáqá Áabaraama máqtemma anómma yabíkáa-kayukama yíkamena yauwéqma wení márûpaqa kóuraiye. aakaq aúyaqma Merekítareki Áabaraamma aónena waaroqá ámikaiye.

² abo Áabaraama Merekítareki tiyáákabikemma móra ámikaiye. Merekítareki wenáwîqa kaayaq-ááiné. móra kateko-yátáákóní anó-nakoni káqon-awíqa Téiramapaq-ano-naqa wenáaimma kaayoné-yátáákóní anó-naqa wáiyé. ³ Merekítarekini anóaboagaraq iyápó-annagaraq íma mááe. anóama marákárai-kanaagaraq puínî-kanaayatabama móra-nakoma íma ítaraiye. wemá Áánûqtun áanikoraa umá máena wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máiyé.

⁴ aónaao! maamin-náqá mú mikákáá anómma máqe-uraiye. áqnáabaq-annabike anó-nakoma Áabaraama

Merekítarekima áapike máyáimma tiyáákabike mórama ámikaiye. ⁵ anó-monoq-wayukama Aríbae-annabike tiyáákabike mórama Ítiráaeo-wayukabike maténa yeqtí áamámma mirá téna timá yímikaiye. mimórámáraraké-káyúkábíké yemá áwíkaamanibo yeráwákáráq Áabaraani iyápó-annama mááe. ⁶ Merekítareki Aríbae-annabike íma máimanibo Áabaraama Áánûqtu wení árain-aimma timá ámikai-nakoma wepíké maténa Merekítareki waaroqá ámikaiye. ⁷ minnnáma ketáámá ítaqtukaunatae. waaroqá ámikai-nakoma anómma uyátá-maqma móra-waima matáíniq umá máíye. ⁸ anó-monoq-wayukayataba Aríbae-annabike yemá móra tiyáákabike matáámanibo yeráwáqá puyí-wáyúká áátuqma mááe. ááqibo Merekítareki móra tiyáákabike matáíye. weqtábá Áánûqtun aúba-wannaabi kétéye wemá paá máíye. ⁹ maamin-áímmá waéqma áaimma miráuma wáíye kétunatae. Áabaraama wemô meyanîq móra tiyáákabike éna Aríbae wepí mamá meyanîq uráíye. ¹⁰ Merekítareki mi-túpáá Áabaraama aonéna Aríbae aboán ayááqtapi máqe-uráíye.

aúge anó-monoq-nakoma naayó anó-monoq-nakoma paá umáyíkaraiye.

¹¹ naayóbáqá Ítiráaeo-wayukama ámáan-aimma Aríbae-annabike matéta anó-monoq-wayuka máqe-uraae. yé mayái máyáamma kúmiq-yataaqa íma matukáápoana mórama anó-monoq-naqa Merekítarekiraa páaq uráimma wé mamá Éroniraa umá máqe urááyô? ímiye. ¹² abo anó-monoq-wayukamo waeráiyana miráipoana ámáan-aikaraq waerániye. ¹³ Ítuqtaba mi-kátáá-wátáá Áánûqtu tiráimma wemá káqon-annabikene. wenánnábíkémá móra-nakoma anó-monoq-naqa íma máíye. ¹⁴ ketáá aónaqtukaunatae.

wemá Yútaa-wayukabike móra-annama máqe-uraiye. abo Mótetima wení wataábi anó-monoq-wayukayataba min-ánnátí yíwîqtaba ítiraiye.

Merekítarekikaa Îtuma anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá máiye.

¹⁵ káqon anó-monoq-naqa Merekítarekiraa pááq kéipoana uyátá-maqma abarokáq pááq kéiye. ¹⁶ áamáakaraq wenánnagaraq miráipoana íma anó-monoq-nakoma máqe-uraiye. máátoqo mái-yataakoni akoqnááyaba miráipoana wemá anó-monoq-nakoma ayúkáiye. ¹⁷ weqtábá Áánûqtuni aúba-wannaabi téna: “Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa matúq-matuq umá emá mánone.” téna kėtiye. ¹⁸ naayón-ámáámmá íma mamá arútááwaniq owana Áánûqtu paábaq yuwéna ¹⁹ Mótetini áamáamma ítama arútááwaniq máqte-qtataaqa mútûq pááq íyábá íma kanaaráq uráiye. miráipoana Áánûqtu aúgen-amma uyátá-maqma íraqôn-amma wé itáímma minnánapo wemmá waaqókáq ketáámá kanaaráq yenúnatae.

²⁰ anó-monoq-wayukaraqa naayóbáqá Áánûqtuni yanaan-áímmá yetê íma wáqe-uraimanibo Áánûqtuni yanaan-áímmá íbêqa wáiye. ²¹ Áánûqtuni yanaan-áínápó Îtuma anó-monoq-nakoma aúkáitana maami yanaan-áímmá Áánûqtu timá ámikaiye: “kemá uyátarai-nakoma yanaan-áímmá kêtunama ketúyánápíké íma waeránúne. emá anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá mánone.” téna timá ámikaiye. ²² miráuma Îtuma aúgementa anóna-anon-aiqtaba akoqnáá-awaameqa máiye. ²³ naayóbáqá waamá púyo-kanaagaraq máqe-uraapoata netuqyaan-ánó-mónóq-wáyúkámá máqe-uraamanibo pukurááwata yeqtí mayaímá paá íma máqe-uraae. ²⁴ ááqibo Îtuma anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máipoana wení mayaímá

aati-aatimá tíwáqnaa kéiqtae. ²⁵ Áánûqtunopaq kéyewana Îtuma tíwáqnaa kéiye. aarawaamá Áánûqtuni waaqókáq Îtun áwîkaq íyana yemmá Îtuma kanaaráq matúq-matuq umá yiwirániye. nunamupí Áánûqtukaq ítáinana tíwáqnaa íniqtabae téna Îtuma matúq-matuq umá máíye.

Îtuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq tíwáqnaa ínîqtaae.

²⁶ maamiráuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq tíwáqnaa ínîqtaae. Îtuma kateko-yátááqtábá aokaq-náré. agaemá í-yátááqá wepí íma wáíye. kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq íuraiye. wemmá kúmiq-wayukabike ókaq yaráqma Áánûqtu akéna wenáwîqa máqtemma uyátá-maqma Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtu makáíye. ²⁷ wemá óq-ano-monoq-wayukaraa íma máqe-uráiye. óq-ano-monoq-wayukama máqte-tupaama yeqtí kúmiqtabagaraq waayúkagoni kúmiqtabagaraq máqte-tupaama Áánûqtukaq ámiqma kánataae. ááqibo Îtuma íma mirá kéíye. Îtuma ámiqma ánataitana wenaúma máqte-kayukayaba kímorabaq uráipoana keqnaammá ókaraq agamá amuq-yatááqá íbêqa ketáámá kanaaráq kéyuwaunatae. ²⁸ naayóbáqá Mótetini ámáan-aikoma anó-monoq-wayukama yááyama yegáráq kateko-yátááqtábá mútûq íma pááq urááe. anaaékaqa Áánûqtuni yanaan-áímmá wáitata wenáanimma ááyama kateko-yátááqtábá wegáráq mútûq pááq uráimma matúq-matuq umá máíye.

8

Îtuma árai-monoq-naopaqa anó-monoq-nakoma máqe-uráiye.

¹ minnáyaba kêtunatae. mú mikákáá anó-monoq-nakoni yanaa-nákóní ayáánurapaq-amakaq Áánûqtuni márûpaqa Ítuma maraq máqe-uraiye. paábaq-yataaqa Áánûqtu wenamáa íni-qtataaqtaba Ítuma árai-monoq-naupaqa Áánûqtuni márûkaqa mú mikákáá anó-monoq-nakaa kaqtó kéiyee. min-aráí-mónóq-námmá maa-márábí móra-nakoma íma tarôq umákaimanibo Áánûqtu wenamáa tarôq umákaiye. ² missing?

³ máqtemma mú mikákáá anó-monoq-wayukama yenamáa ááyama améta waiwaamma Áánûqtukaq agatááe. ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma wegáráq amíni-qtataaqa mirá íno. ⁴ Ítuma maa-márábí máinanama móra anó-monoq-nakoma íma pááq íniye. nôraq itanábiyo? Íbaru-wayukati anó-monoq-wayukama ámáaqtabama agamá amuq-yatááqá paá kéoe. ⁵ maa-márábí anó-monoq-wayukama yeqtí mayaímá paá amammá Áánûqtuni márûpaq-yataaqtabama wááe. miráuma naayóbáqá Mótetima monoq-námmá tabarááberaq-namma wé inéna itana Áánûqtu timá ámikaiye: “amammá yabíqma aruté máqte-qtataaqa tarôq umá anuraqá áráátúnna-amamma emá waraao.” téna Áánûqtu timá ámikaiye. ⁶ mimórai q umá maa-márábí anó-monoq-wayukati mayaímá Ítuni mayaímá wáqe-uraimma paá-amane. mi-máyáíqómá káqo-monoq-wayukati mayaímá uyátaraiye. wemá anóná-anon-aikoni aúkáapi-naqa máiyee. min-ánóná-ánón-áíqómá anaaékaq íréna naayón-ánón-áíqommá uyátaraiye. akoqnáá-arain-aikoma naayón-ákóqnáá-áráín-áímmá uyátaraiye.

auígena-aikoma naayón-áímmá uyátaraiye.

⁷ árai-kataama Áánûqtu Mótetimma timá ámikaimanibo min-áqnáábáq-áímmá arútágitana ókaraq

árain-aimma Áánûqtu íma pááq umá tiráíye. ⁸ abo
 Áánûqtuma aarawaatí aqnúnîq í-yátááqá pááq owana
 minnáyaba óqa tiráíye:

“uyátárai-nakoma kétune.

‘ítáaro! mi-kánáá pááq ínaq

aúgemma anóná-anon-aimma

Ítíráaeo-wayukagaraq Yúta-wayukagaraq

téite ónúnatae.

⁹ maamin-áímmá yetítaubikote

Íqtîbibake yeqtí yiyáákaq yáqtoqma

yiwíqmeq kéweq maamin-áímmá téite

únna-aiqtaa íma wániye.

maami anóná-anon-aiqtabama

yeráwáqá íma matúq-matuq umá

íma yabíqma itáíq-itaiq uráápoana

yemá íyimonaraune.’”

téna uyátárai-nakoma tiráíye. ¹⁰ naayó-kánáámá

ánatainana aúgemma anóná-anon-aimma Ítíráaeo-

wayukate téite ónúnatae:

“ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama

yeqtí yúyánápí agamaránúne.

kéq kenamáa yeqtí maníkómá máenata

yeráwáqá ketí waayúkama mánoe.

máqtemma kemmá yeqtúyánápí

ítama ánatatuwanoe.

¹¹ miráipoana yeráwápíké móra-nakoma

íma móra-mora-naqa mamá aráátinimanibo

íma móra-mora aúnbakaq mamá téna

‘emá uyátárai-nakoma aúyánámmá ítaao.’

téna ítiniye.

máqtemma paá-wayukagaraq anó-kayukagaraq

kemmá akoqnáá umá timónanoe.

¹² yeqtí kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákáráqtábámá túyánámmá

móragaraq íma itánúne.

yeqtí táí-yataaqtabama tíyaqa káyimune.”

téna Áánûqtu tiráíye. ¹³ wemá aúgemma anóná-anon-aimma téna áqnáabaq-aikoma naayómmá aúkuraiye. máqte-qtataakoma mamá naayómmá aúkínana pááqya-kanaabi aúyokiniye.

9

naayó mú mikákáá anó-nakoma amí-yátááqá maqmá waiwaakoni naaebiké ámikaiye.

¹ áqnáabaq anóná-anona Áánûqtuma tiráíye. ámáan-aikoma monoq-ámáan-áíqtábámá anó-monoq-naqtaba Áánûqtunopaqtaba iténa tiráíye. ² anón-owa-namma umá yaúmakaae. móra anó-namma aráqmata-naupaqa wáqe-uráiye. mipí aokaq-yátááqá ókáráq yaaregáráq aáwakaraq Áánûqtuma áméma wáqe-uraae. mimórá aráqmata-naupaqa “paábaq Áánûqtuqtaba” téta tirááe. ³ anó-tabaraabe min-aráqmátá-náúpákáráq móra pááqyan-araqmata-naupakaraq aúkáapimma wáqe-uráiye. mi-pááqyámmá “aati-aatimá paábaq Áánûqtu wenamáaqtabae” téta tirááe. ⁴ mipí ákûq-umumma í-yááregáráq Áánûqtuni anóná-anon-aimma óqtan-anaakaraq íráqô-kaapaa-anagaraq mútûq-aayapa yawááq umá ánáákumakaae. kétébi kaumo-yátááqá wáqe-uraae. minná íráqô-kaapaa-taapepimma wíyôpaken-aawaqa Áánûqtu Mótetimma ámitana Éroni yátáagoma wekáq árumma utamá ána yaitana kaayaq-óqtá-kánnáábí Móteti agatáiye. ⁵ ketímûraaqa íráqô-kamma Áánûqtunopake yirááténa yeqtí yááyakoma ámûraaqa kúmiqa paá

umáyíkaraiapaqa yaí káqmareta móra-mora umá máqe-
uraae. maami-káqá mútûq-aaimma íma timá ámiqma
ánataraiye.

⁶ mi-qtátááqá yokaa-yokaa uráitana anó-monoq-
wayuka oqta-áwáátáq-náúpáqá aati-aatimá monoq-
máýáiyátábá uyákéberaae. ⁷ mú mikákáá anó-monoq-
nakoma wenamá naaúnurapaq kanaarácq uyákéberaiye.
máqte-karitimaatima kímora-yupaa wemá uyábékena
naaégárácq maména maami amuq-yatááqá Áánûqtukaq
ámikaiye. miráuma aarawaatí kúmikaraq wení kúmikaraq
paá umáyikaniye. ⁸ mútûq yokaa ínôqtaba Áánûqtuni
Aágoma kétiraatiye. anón-owa-namma wení mayaígárácq
paá wáimma Áánûqtunopakaraq íma agaro umá oqtamá
ítaiye. ⁹ maamin-ówá-mónóq-námmá awaaméqá maa-
kánááyábá nóinaq tiráátiniqtaabiyo? minná káqo-kaqo-
kamma ikámma Áánûqtukaqa ámiqtukaiqtaba káqo-
qtataaqa agayétama íma yetirummá mamá kanaarácq
yokaa ínoe. ¹⁰ maamirá-qtátááqá aáwaqa néta nommá
néta aiyábámá nommá peréta iyábámá paá amáamma
wááe. mirái-yataaqa naayón-ámááqtábámá waitata
Áánûqtu anaaékaq íráqômma uyátá-maqma-amma
waékaiye.

Ítu Káríqto keqtááyábá naaemá ámikaiye.

¹¹ Ítu Káríqto wemá íráqô-qtataaqtaba íbêqa wenókáá
máena mú mikákáá anó-monoq-nakoma minnáyaba
kukaiye. árain-owa-namma wemá kéena uyátá-maqma
anóne. waayúka iyáánapo íma tarôq urááe. maa-
márábí tarôq í-yatááqá íwaimanibo árai-monoq-naupare.
¹² Ítu Káríqto Áánûqtunopaqa uyábéráima kímora-
taoqa máqtemma keqtááyábá uyábékuraiye. méme-
naeagaraq purumakaa-náaégárácq ímataibo ímiye. wení
naaegómá wenamá maténa ketáái kúmiqa mamá

yauwéqma matúq-matuq umá máiyaba tiwiránîqtaae. ¹³ naayóbáqá mémegoni naægáráq purumakaakóni naægáráq purumakaakón áráaqa irábí agáyáawana wení kaftogoma waayúkabaq popoq umá waayúkati paákaq yúmá tete umáyikena ¹⁴ áaqibo íbêqa Ítu Káríqtoni naægómá tirunóbáqá mú mikákáá anómma tete kéiyé. Ítu Káríqto táí-yataaqa wepí íma wáitana Áánûqtun Aágoma matúq-matuq umá kémaitana wení akoqnáama ámikaipoana Ítuma wenaúma Áánûqtukaq amí-yátááqá mútûq pááq umá máí-yataaqa ámikaiye. ketáái mayaímá íma Áánûqtunnama wáitana minnýaba wení naægómá ketirutáá kéiyé. miráinaqtaa mayaímá paá máena-Aanqtun-opake kanaarác mayánátae.

Ítu Káríqto wení naægómá aúgen-anona-anona mamá akoqnáá kéiyé.

¹⁵ Ítuma wení naægóbóana aúgen-anona-anona wenôpake pááq uráiyé. miráuma yaímma náayuwabi Áánûqtu yááyarai-yuma wení matúq-matuq umá máí-waaroqa akoqnáá umá tétama yemá kanaarác mayánoe. Ítuma puyéna waayúkama yeqtí táwî-yataaqa aménáápáqá naayón-ánóná-ánón-áímmá pááq éna yeqtí táwî-yataapike yemmá yáínikena wakúyikaraiye.

¹⁶⁻¹⁷ Ítáaro. móra-nakoma wení máqte-qtataaqa náa-taorabi amínénama wannaabí kágamaraiye. waayúkama ítátuweta min-nákómá puínata mi-kánnáamá yorautí-yátáárîq ínoe. paá máinanama íma pááq ínimanibo anaaékaq wemá puínana mamá pááq íniye. ¹⁸ miraráá umá paá-naægogaraq naayón-ánón-ánón-áímmá pááq uráímma waayúkama amí-wámmá ikákae. ¹⁹ naayóbáqá Móteti waayúkama ámáan-aimma timá-yimena purumakaakóni naægáráq nokárác popoq umá ákû-ayaunapogaraq tipi-tipigoni karogaron-áyáúnápógárác

yamátuwena ámáan-aikokaraq waayúkagaraq yemmá popoq umáyíkaraiye. ²⁰ miráuma tiráiyē: “naaenápó anóná-anon-aimma Áánûqtu maamin-áwááméqá waqmá mamá akoqnáá íniye.” téna Móteti tiráiyē. ²¹ mimórai q umá Móteti naaegógáráq owá-nákáq máqte-monoq-yataakaq popoq uráiyē. ²² ámáan-aikaq taígani-qtataaqa naaenápó mamá kuyúqtukaiye. naaegómá wenamá aqtímena kúmiqa mamá Áánûqtu yuwéna awikáqtukaiye.

Îtu Káríqto wenamáárîqa ketáái kúmiqa kémaqtuwaiye.

²³ kuyúqtuwaiyaba maamiráuma amí-yátááqá naaegógáráq umáqtukaamanibo mirái-qtataaqa paá amammá árai-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wáiyē. Áánûqtuni márûkaq-yataaqtabama uyátá-maqma íráqômma amí-yátááqá ítama aónaraiye. ²⁴ ketáa itánátae. Îtu Káríqto aokaq-náúpáqá waayúka íumakaa-naupaqa árai-nakoni amakaqa uyábékaimanibo Áánûqtuni márûpaqa wenamáárîq uyábékaiye. uyábékēna íbêq-kanaama wemá Áánûqtunopaqa keqtááyábá itó-uma máiyē. ²⁵ Íbaru-wayukati mú mikákáá anó-monoq-naqa naaúnarupaqa móra-tawigoni naaegógáráq mamá móra-mora-karitimaatiraq uyábékaiye. áaqibo Îtu Káríqto wenaúma netuqyaa-kánáámá wetábá íámikaine. ²⁶ abo wemá netuqyaa-kánáámá mirá énamoena netuqyaa-kánáámá maramá tarôq urái-kanaaraq aú-aiqa mayániye. awaraq-kánáábí ánatai-kanaama aqtórárîq kéinana Îtu Káríqto kúmiqa matuwánîpoana kímora-taoqa kuména wanaúma ikámíkáae téna yímikaiye. ²⁷ máqte-kayukama kímora-taoqa púyonanataa Áánûqtu anaaékaq máqtemma yainániye. ²⁸ mimórai q umá Îtu Káríqto máqte-kayukati kúmiqa matuwánîqtaba kímora-taoqa wemá wenaúma

ikámíkáae téna yímikaiye. marabí yauwéqma móragaraq kúmiqtaba íkuminibo wení waayúkama weqtábá awé umá máraiñana kumma yiwirániye.

10

naayóbáqá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq anó-monoq-wayukama ámiqma kúmiqa íma kanaaráq maqtukááe.

¹ naayón-ámáámmá Mótetini-kanaama árain-amaanakoni amakáá umá pááq íniqtaba min-ámáákóní mayaímá íma ánataraiye. mórai q umá taítawaa-wamma ikámma Áánûqtukaq ókara-okara umá máqte-karitimaatima ámitana naayón-ámáákómá íma aarawaamá mamá mútûq arupú umá pááq umá ánatanoe. ² aaqáo. ámáákoma íma mútûq arupú éna pááq umá ánataginata íma óqa amí-yátááqá agayánoe. abo waayúkama yeqtí kúmiqa paábaq koínata agaeyátábá íma iyapimma pááq ínatamoetama máqtemma taítawaa-wamma ókara-okara íma agamá ámiqma ánataginoe. ³ máqte-karitimaatima amí-yátááqá kágayaawana yeqtí kúmikoma paá yaákaq kéiye. ⁴ mémegoni naegógáráq purumakaakóní naegógáráq kúmiqa íma kanaaráq maqtuwánoe. ⁵ miráitana marabí kuména Ítu Káríqto Áánûqtuma timá ámikaiye:

“emmá amí-wámmá agayáí-yááréráq agamá amíyábá kúmiqa kématuwaiqtaba emmá íkákaiye.

móra aúma yokaa umá tímikaiye. ⁶ missing?

⁷ abo ké mirá téq kétune.

‘Áánûqtuo, emá nóinawabi tiráánai q ónááq minnýaba kukáune.

mi-kátáámá naayón-ámáán-áímmá agamatá-kánnáábí keqtábá tiráimma miraráá umá kemá máeq mirá kéune.’ ”

téna Ítu Káríqto Áánûqtumma timá ámikaiye. ⁸ áqnaabaq tiráiyē: “taítawaa-wamma ikámma amí-yátááqá agayái-yakaraq máqtemma taítawaa-wamma amí-yátááqá agayái-yááréráq améta kúmiqa matuwaíyábá emmá íkákaiye.” téna tiráiyē. áaqibo naayón-ámáápi “ámikai-kamma agáyáaro” tiráiyē. ⁹ anaaékaq ókaraq téna: “nóinawabi tiráánaq ónááq minnýyaba kukáune.” téna tiráiyē. miráitana Áánûqtu naayóbáqá ámikai-kamma paábaq yuwéna mamá Ítu Káríqtoma kímora amí-yátááqá aúgeniq uráiyē. ¹⁰ Ítu Káríqto Áánûqtukaq téna “nóiqtababi tinnamá mirá-onune.” téna tiráipoana wenaúma ámiqma minnýyabae téna ketáái kúmiqa kímora-taoqa maqtukáiyē.

Ítu Káríqtoma kúmiqa kanaaráq maqtukáiyē.

¹¹ Íbaru anó-monoq-wayukama máqte-tupaama mayaíyátábá kéeta taígani-taoqa amí-yátááqá Áánûqtukaq kámebo maa mirá umá amí-yátáákómá íma kanaaráq kúmiqa maqtukáiyē. ¹² áaqibo Ítu Káríqto kímora-taoqa íráqô-qtataaqa ámiqma kúmiqa matúq-matuq umá matuwéna Áánûqtuni ayáánurapaqa maraq máqē-uraiye. ¹³ mibáqá wé awé umá maínana Áánûqtu wení namuro-wáyúká mamá aítuqa aménáápáqá yíkaraiye. ¹⁴ kímora amí-yátááqá wemá aarawaamá yeqtí kúmiq-yataaqa matuwéna yemá mútûq arupú umá paá anatayikena Ítuma uréna miráumaraa matúq-matuq umá yeqtí kúmiq-yataapike kéwakuyikaiye.

¹⁵ Áánûqtun Aágoma timá abarokáq umáqtuwena áqnaabaq tiráiyē:

¹⁶ “mi-kánáámá áqnaabaq ánataginana aúgemma anóná-anon-arain-aimma yeráwáqtê maránúne. minnáe.

ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama

yeqtí yúyánápí agamaránúne.”

téna Áánûqtun Aágoma tiráiyé. ¹⁷ mirá-timaqtuwena óqa mamá téna: “yeqtí kúmikaraq táwî-yataaqa okáráq móragaraq íma túyánámmá ítáyikanune.” téna tiráiyé. ¹⁸ abo Áánûqtu kúmiqa matukáipoana kúmiq-yataaqtaba ketáái agamá amé-waona-yataaqa ókaraq íma yayániye.

ketáámá Áánûqtukaq tirummá améta wení waaqókaq ónú-natae.

¹⁹ miráuma ketúnabaro, Ítuma pukáipoana naaúnurapaq Áánûqtunopaq máena ketáámá abáqtikainaqtaa kanaaráq uyáberanunatae. ²⁰ Áánûqtunopaq aúgen-amma matúq-matuq umá máiyataba mamá pááq umá tabaráábebi yarótámaraa umá keqtáá tímikaiye. wenaúma tabarááberaa umá wáiyé. ²¹ ketáái mú mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtuni waayúkama kényabiyepoaqtaa ²² ketáámá agaemá tirunóbáqá íma waínaqtaa áraimma tirummá améqtaa ketáái araaqtáma íwái-nokaraq tete umátuweqtaa maamin-áwááméq-yátáákáráq Áánûqtunopaq waaqókáq ko mánátae. aúyánámmá ámiqma wetê awé-í-yátááqá akoqnáá umá ógiqma wenôpaqa ko mánátae. ²³ Áánûqtu itáíq-itaiq umá yabi ínîpoana wení árain-aimma yabíqma káonaunaboanataa íráqô-qtataaqa awé únna-yataaqa minnýabataa ketáá yáqtoranatae. ²⁴ ketáá wenaóna-wenaona umá yabíqma maéqtaa káqowa-kaqowamma kaayoné-yátááqá yiráátima yíwáqnaa íyábá íráqô-mayaima mayánátae. ²⁵ yaímma-wayukama oníq umá íma mórabi yorupamá miráumaraa íma mánátae. uyátárai-nakoni kanaagómá waaqókárîq kéipoana aamá timá yokirétaa móra-akaq mirá-onatae.

ketáámá tirummá ámiqma akoqnáá ónátae.

²⁶ ketáámá Áánûqtuni árain-aimma ítareqtaamanibo aati-aatimá kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq pááq éq-taama mórama agamá amé-wao-qtataakaa umá kúmiq-yataaqa matuwánîqtaba íma wáiyé. ²⁷ maaminnáyaba yuwé táaqa káinaq Áánûqtuni yainái-yátááríq éna wení namuro-wáyúkámá máqtemma anón-irabi kautínoe.

²⁸ Mótetini kanaaráq ámáan-aiko téna kaayarábi kaumo-wáimô tétamo móra-nakoma ámáamma aratínnama wemmá timá móra-akaq maréta ikáqtuwanoe.

móra-nakoma Mótetini ámáamma
mamá paábaq-paabaq ínatama íyaqa íameta
wemmá ikáqtuwanoe.

²⁹ móra-nakoma Áánûqtuni áanikoma
márúte aménáápáq yuwáinatama
wení anónnáma uyátá-maqma anómma wániye.

Áánûqtuni anóná-anon-aiqtabama
áanikoni naegómá maan-nákóní táwî-kumiqa
matukáitana
wemá iténa “pááqyan-awíqa yéna
anón-awíqa íkéyaiye” mirá téna
maamirán-áúyánáná kéitaiyo?

Áánûqtun Aágoni kaayoné-yátááqá
wemá timá agaebí mayákaraiyo?
maaminnáyaba túyánápi máráaro.
móra-nakoma Mótetini ámáan-aikoma araténa
anómma anónnáma mayánímanibo
maamin-nákóní anómma uyátá-maqma
táígon-anonnama yayániye.

³⁰ min-nákómá tiráimma ketáá kéitaunatae. minnâ:
“anónnáma ápéqa yimí-yátááqá ketí mayaímá wáiyé.
anónnáma yeqtí meyámmá yauwéqma yiménúne.” téna
tiráiyé: “uyátárai-nakoma wení waayúkama yainániye.”

téna tiráiyē. paá mái-Aanuqtu ayáápi yáqtorainaqtaama
³¹ minnáyaba ikatíqqa ôriq umá ónátāe.

ketirutáá Áánûqtukaq ámiqma yáqtoqma maígáae.

³² ĭbaru-wayukao, keráwáqtí naayó-qtátááqtábá túyánámmá ítáaro! mi táoqa Áánûqtuni ókómmá túyánápi tágaitana taígani-qtataaqtaba tíqtaba éq anómma tú-tíqtaba urááe. ³³ yaímma-taoqa máqte-kayukati yúrapi mamá itó-umatiketa táwî-aimma timátiketa mamá táíq umátiketa ínômanibo yaímma-taoqa aarawaatê mimórai q umá yíwáqnaa íyábá yokaa urááe. ³⁴ keráwáqá tiruqtabá ánná-naupa q máiyayukama keráwáqá aónéra móra uyátá-maqma íráqô-qtataaqa matúq-matuq umá máiyataaqa umátokaae. miráipoata yeráwáqtí máqtemma maa-márábi wáiq-tataaqa aúqmayetaa timuqá maqmá máqe-urāe. ³⁵ abo ikatíq íoro! anaaéka q anón-apeqa wániye. ³⁶ paá waqmá Áánûqtu wemô ínna-yataaqa minnámo máena-yataaqa paá mikáq yáqtoqma miráiq-mirai q oro. anaaéka q wemá timá akoqnáá umákai-qtataaqa keráwáqá mayánoe. ³⁷ Áánûqtun aúba-wannaabi téna:

“páaqya-kanaama móra-nako kumónāe
 tinnā-nakoma kumíniye.
 páátákáá kumíniye.

³⁸ ketí kateko-wáyúkámá yirukárāq
 yúyánákárāq yiméta mánoe.
 áaqibo yaímma ketí waayúkabikemmo
 tinaaémo umátimetama
 yeqtábámá íma timuqá maqyikánúne.”

téna Áánûqtun-auba-wannaabi mirá kētiye. ³⁹ ketáámá aamá íma ítāa-kayukaraa umá íma waéqma Áánûqtunopake aúyokonunatae. ímiye. ketáámá itáíq-itai q umá yabíqma máraananataa kuqtiwiránîqtaae.

11

matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá

¹ Áánûqtuqtaba aúyánámmá itáíq-itaiq umá yabí-í-yátááqá minnáe. máqte-qtataaqa ketáámá Áánûqtukaq awé únnayaba íkáonauna-yataaqa ínîqtabataa awé kéunatae. ² naayóbáq-wáyúkámá Áánûqtuma matúq-matuq umá yabíyéwana Áánûqtu yeqtábámá yimuqá maqyíkaraiye.

³ matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq ketáámá kéitaune. Áánûqtu maa-márágáráq wíyòkaraq wenáanapo taròq umákaiye. miráuma íbêqa káonauna-yataaqa kanaarác itaa aónéwauna-yataaqnapo taròq uráíye.

Éboyaa Ínokiyaa Nóaa

⁴ matúq-matuq umá yabi-í-yátááqnápó Êbo agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. Êbo wení amí-yátáákómá Kááinani amí-yátáákömmá uyátáraiye. matúq-matuq umá yabíkáiqtababoana Áánûqtu wenáyábámá amuqá marákáraiye. Êbo wení kateko-ááíqtábámá wení Áánûqtu wenamáárîq amuqá marákáraiye. Êbo pukuráimanibo wení matúq-matuq umá yabí-í-yátááqá ketáá túyánákáq taákaq makáunatae.

⁵ Ínoki wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wemá waéqma káqoniq umá ípukuraiye. wemmá Áánûqtu múte awíq-mataipoana móra-nakoma abáá-imanibo íkaonaiye. Áánûqtuni aúba-wannaabi weqtábá Áánûqtu amuqá marakéna naayóbáq múte awíq-mataiye. ⁶ móra-nakoma wení matúq-matuq umá yabí-í-yátááqá íma wáitana Áánûqtuma íma kanaarác amuqá kémarakaiye. móra-nakoma Áánûqtunopaq wé íyábá kákaitana kaayaq-yátááqá Áánûqtuqtaba aúyánápi mayaígaae. minnáe. Áánûqtuma áraimma maéna

Áánûqtu máqtemma weqtábá abáá íyana yeqti ápeqa yimínata aúyánápí mayaígáae.

⁷ Áánûqtu Nóaamma nói-qtataaqtaba páaq íniye timá ámikaiye. Nóaa matúq-matuq umá yabíkáiipoana Áánûqtuni wataáama iténa wakáiyé. anón-unopi-kaare tarôq uráiyé. únópi-káárébi wemá wení aara-íyápóté uyábereta anó-nomma aúgípíke Áánûqtu yeráwáqá yiwíkaiye. matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábá Nóaa wenamá máipoana maa-márábi-káyúkámá iyuwéna yawáaq umá yíkaqtukaiye. Nóaa wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábá weqtábá kateko-kánóré Áánûqtu tiráiyé.

Áabaraama

⁸ Áánûqtu Áabaraamma ááyaitana wemá wataáama wakáiyé. wení naakumó yuwéna Áánûqtuma tin-áúgé-márúkák uráiyé. Áánûqtu aúge-naakumo akoqnaá umá téna aménúne tiráipoana Áabaraama kóuraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wemá waqmá náakaraq yamáune téna íma ítaraiye. ⁹ min-áúgé-márúkák Áánûqtu téna aménúne tiráipaqa ko máqe-uraiye. mikák kárágáaqa máqe-uraiye. Ááítekikaraq Yáakobogaraq owá-náúpáqá máqe-uraae. yenákámá mimórá akoqnaá árain-aimma Áánûqtu timá yíkaraiye. ¹⁰ Áabaraani anó-maruqa Áánûqtu ámûraaq-aaikaraq matúq-matuq umá ámûraaq tarôq íniye.

¹¹ Térai Áabaraani ánáako araaqná kagéna iyápóma íma kanaaraq marákááwaniq énanibo Áánûqtu akoqnaá-arain-aimma timá-yikena iyápóma yiménúne tiráiyé. Áánûqtuni máqten-aimma Áabaraama aúyánápí ítaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Áabaraama abóará ayúkaiye. ¹² anónuqma kágípíke min-íyápómá

marákáraiye. min-ánnábíké taígani Ibaru-wayukama pááq uráámma miráuma wíyókáá éta kegébaraa urááe.

¹³ Áabaraani ánnáma matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq pukurááe. maamin-íráqó-qtátááqá Áánûqtu árain-aikaraq akoqnáa umá timá yímikaitata mi-káyúkámá íma aónaraabo pááq ínîqtaba nékaq aónéta yimuqá makááe. yúyánápi téta: “kárágáaqa ya máunatae. pááqya-kanaama maa-márábí kémaunatae.” téta yúyánápi tirááe. ¹⁴ yemá mirá-káyúkámá yúyánápi téta yeqtí árai-maruqtaba abááiq-abaiq ommá íaonarae kéitaunatae. ¹⁵ yemá íma yeqtí naakumoyábámô yúyánámmá itétama yeqtí naakumóbáq yauwéqma kanaaráq uwínoe. ¹⁶ ááqibo uyátá-maqma-nakumoyaba abáa umá mayánéta Áánûqtuni márúkaa-nakumoe. yeqtábámá Áánûqtu íma agaé umáyikena téna yeqtí Áánûqtu máune. yeqtábá anó-maruqa yokaa-yokaa umá yíkaraiye.

¹⁷⁻¹⁸ naayóbáqá Áánûqtu Áabaraama makaténa

wenáanikomma Ááíteki “ikámma agamá amé-wao-qtataakaa uwo”

titana Áabaraama wení matúq-matuq umá

yabi-í-yátáápóana wemá yokaa éna amíné uráíye.

Áánûqtuni akoqnáa-arain-aimma

“Ááítekipikemma taíganin-anna-wayukama máqe-uraae”
téna

Áabaraama timá ámikaimanibo

wemá yokaa-yokaa éna

wení iyápo ikámma

agamá amé-waonikaa umá amíné uráíye.

¹⁹ aúyánápi téna “Áánûqtu ketáanikoma Ááíteki puín-abike kanaaráq itó-iniye.” mimórá-áúyánámmá ítáiqtaba Ááíteki pukáipike Áabaraama awíkaiye.

Ááitekiyaa Yáakoboyaa Yótêbi

²⁰ Yáakoboyaa Ítauqtaba wenaboámá Ááiteki akoqnáa-arain-aimma waaroqá timáyikena: “anaaékaqa yimuq-yatááqá maayáyóye.” téna timá yíkaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana anaaékaqo páaq ínîqtaba kanaaráq timá yíkaraiye.

²¹ mimóráiq umá Yótêbi wenáanikorata Yáakoboma móra-mora waaroqá timá yímíqtuwena anaaékaq pukáiyee. wení uréire íyátaráq aagebéna Áánûqtukaq taígani íraqô-qtataaqa Áánûqtuqtaba “tíkáiyee” tiráine. paá wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wenáanikoni kanaa-yúpáámá kanaaráq “tíkáiyee” timá yíkaraiye.

²² Yótêbi wemó wení puí-kánáá awaarác itana Ítíráaeo-wayukayaba Íqtîbiki yéta tiráiyee. miráuwo-maraauwo-aimma wení ayáátámma náarabi uqmá utáníqtaba tiráiyee. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana tiráine.

Móteti

²³ Mótetimo kaumo-wiyópi páaq itana wenanóboma wemmá yabírákaraae. yenáká yabíraketa aónáayamma kínna íraqôn-iyapoma máqe-uraipoana anómma yabíkáinakoni áamáamma inaamaí-íyápómá máqtepaq yíkaminawaigoni áamáamma íma waqmá íma ikatíq urááye. yenákátí matúq-matuq umá yabi-í-yátáákárác máqe-uraaye.

²⁴ Móteti múte anómo káurena wemá Péro Íqtîbi mí-márúkóní anó-naqa wení ayáámukoma Móteti wenánini ítígáae téna áaqa íkaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáákómá anómma aúkaiye. ²⁵ wemá íma kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákárác abáá éna awaaraq-yúpáámô amuq-yatáápímmá mániqtaba kéiyee. ímiye. Áánûqtuni waayúkate yeqtí yútikaraq ínîqtaba uyátá-maqma

kákaiye. ²⁶ aúyánápí ítama Metáíyaqtabama agaémô éna uyátá-maqma Íqtíbi-marabi-qtataaqa íráqômma wáqe-uráiye. miráipoana Móteti wení anaaékaq ápéqtaba mayániye.

²⁷ wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Móteti Íqtíbipake koéna anómma yabíkái-nakoma áyámma umákáiqtaba íma ikatíq uráiye. íma ko yawwéqma íniye. Áánûqtumma wenamáárîq aonarenaboana uráiye. ²⁸ naayóbáqá Móteti kótai-kanaagoni aammá wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápí tiráiye. Ítíráaeo-wayukama naaemá oqtaráq popoq umákaiyanama puí-káqtó-nákómá Áánûqtunopake yeqtí áqnáabaq-aanikomma íkaminiye.

²⁹ aaq íráqma-taoqa Ítíráaeo-wayukama anó-karogaronomma káqnáma kokoq umágitata matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq aqtamá kóta-maqtuweta kówana yetinaae waqmá ommá Íqtíbi-wayukama aqtánáae temánibo nokómá mamá yawááq-umaqtukaiye.

³⁰ Ítíráaeo-wayukati matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Yériko-tiqa yawarápama kumá-uráiye. abapaké kaayaq-yúpáámá Ítíráaeo-wayukama yaútu-yautu umá uréire owana yawarápama kumá-uráiye. ³¹ móra-taoqa mórama aakaq-nóínímmá Aréaabi timá-yimi-kayukama Áánûqtuma íkewarai-kayukama yíwáqnaa umá yíkaraimanibo wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábábóana Áánûqtuqtaba íma ítaraa-kayukama yetê íkakaae.

³² ókaraq ténú? Akítianiqtabama Pérakiqtabama Táámutoniqtabama Yépataaqtabama Tébitiqtabama Táámuyoqtabama aamá itaí-wáyúkáyátábá óq-wataagoni kanaamá íma wáiye.

³³ taígani-marukaq ááiqa éta

yeqtí matúq-matuq umá yabí-í-yátáápóana
ááiqtaba uyátáraae.

kateko-ámmá wakáápoata

Áánûqtuni íráqô-qtataaqa

wení akoqnáá-arain-aikaraq timá yímimma
yemmá matááe.

arááyakoni óyauqa aúyaqtuweta

³⁴ iramá putíqtuweta

waqtáámmá yigaibánôpikemma yiwíkaiye.

yemá aqnúnîq umá máqe-uraamanibo

yemá akoqnáá-wayukama aúkááe.

akoqnáá umá kárágaaq-wayukati ááíq-wayukama
uyátáraae.

³⁵ matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana yaímma aaramá
yeqtí pukáá-kayukama pukáápike yauwéqma matááe.

yaímma-wayukama yíkamoata pukááe. Áánûqtuma
anaaeéma umá améta abo yeqtí namuro-wáyúkámá

iyuwéta íkoinopoata yúyánápí téta puiyapike itó-uma
matúq-matuq umá mái-yataaqa uyátá-maqma mayánoe.

³⁶ yaímmama yimíqmíq-áímmá yeqtí namuromá
kéteqtaba matéta ánná matááe.

yaímmama ánná atáá-ataa umá

ánná-naupaq yíkaraae.

³⁷ káqomma óqtatama iyaabóma yíkameta

waqtáánápó yigaibamá ábákaa urááe.

tipi-típigoni áuwaratigaraq

mémegoni aúwaratigaraq kéyauteta

ánnábi kémaae-kayukama

yú-aiqa kémayaa-kayukama

otaammá kuyíkaraa-kayukama máqe-uraae.

³⁸ yemá mú mikákáá íráqô-kayukama

maa-márábí káyúkaráá íuraae.

kaqmáápakaraq anubakarác uréire kéeta

muriánóbákáráq kekoq anóbákáráq
mipí yúwataae.

³⁹ abó! náaraq kanaawaq yeqtí matúq-matuq umá
yabi-í-yátááqá wáqe uráíyô! ááqibo Áánûqtuni
íráqô-qtataaqa akoqnáá-arain-aimma timá
yímikaitata yemá ímataae. ⁴⁰ Áánûqtu káqon-
augen-auyanamma keqtááyábámá mamá pááq
uráipoana maami itaí-wáyúkámá naayóbáqá
kémaeta ketáágáráq mûtûq pááq umá ánataginoe.
Áánûqtuma wenaúgen-auyanamma miráuma
wáíye.

12

Îtuma túyánámmá amétaa miraráá ketáá ónátae.

¹ ketáá nôraq kéuno? maami-ááráwáámô naayóbáqá
máqe-uraama yeqtí áaimma paá keqtáábáq ôriq umá
taígani-kayukama ikúma yaútuma konnákáá kéoe.
máqte-qtataakogaraq wéyáwé umágitana kúmikogaraq
yáqtoqma yatítínaraimma maami-qtátááqá paábaq koíno.
ketáái tíyaqa yáqtoqma akoqnáá éqta uyaatí-yátáápíké
kúmiqtabama uyátáananataa páátákáá uyátá-maqma
ónátae. ² Îtu Káríqtokaq túraqtaa karáqma arupú umá
minnýaba ónátae. ketáái matúq-matuq umá yabi-
í-yátáákón áaimma áaipakaraq aqtóbákáráq Îtuma
máíye. kaapaq-yámá yínipoana íma ayúkuraiye. ímiye.
Áánûqtuni amuq-yatááqá anaaékaq mayánipoana wemá
kaapaq-yaráq agaemá íyéna aúyánápí íitaraiye. íbêqa
Áánûqtuni ayáánurapaq wemá maraq máíye.

*Áánûqtu ketáámá áyámma umátikenataa arupú-amma
tiráátiraiqtaae.*

³ ítáaro. kúmiq-wayuka wemmá awáákéta aíqa
mayámíkaamanibo Îtuma wení matúq-matuq umá

yabi-í-yátááqá Áánûqtutaba uyátá-maqma anómma ayúkáiye. Ítumma túyánápí maréra aqnúnîq éra íma yuwaaro! ⁴ keráwáqá kúmiqtaba ááiqa ománibo min-áíqtábámá keráwáqtí naaegómá íma kukáiye. ⁵ Áánûqtu mamá timá akoqnáá ámiqma keráwáqá mi-kátáámá tiwikaráô? Áánûqtu nóinabi máqtemma wenáanimaaaqa maamináyaba timá tímikaiyo?

“ketáanimaaro,
uyátárai-nakoma táígoniq umátikena
yíkaniqtaba atéráaro!
emma ááqa yoráinayaba
íma komá yamátuwe kóaa!

⁶ aúyánákáq itaao.
uyátárai-nakoma maa-káyúkámá
náayubi táígoniq uráamma
mamá arútáyikena
yeqtábá ôriq umá kákaiye.

máqtemma wenáanimaaaqa tebûqa yíminiye.”
téna tiráiyé. ⁷ keráwáqá yabíqma akoqnáá éra Áánûqtuma ayuwáiyana keráwáqtôpaq yíno. keráwáqtí tú-tiqa wáitana Áánûqtu wenáanikokaa umá mamá kárutaiye. máqtemma yiboámá yeqtí yáanima mamá kárutaiye. ⁸ móra-iyapogoma aboámá íma táígoniq uráamma arútáyikaraune ténama wemá árain-aanima íma máamanibo aguyáán-iyapoma máiyé. ⁹ ítáaro! ketáái marabí-kétíbótáá ketáámá táígoniq únayabataa mamá kárutatikaawaqtaa yeqtíwîqa múte kéyayunatae. aágoni aboámá wenaménáápáq uyátá-maqma ôriq umá mánátae. abo wenôpake matúq-matuq umá mái-yataaqa kémayaunatae. ¹⁰ paá pááqya-kanaama keráwáqtí marabí-kétíbótáá táígoniq únayabataa mamá kárutatiketa yetáákaqa katekoîq kéoe. ááqibo

Áánûqtu ketáái íráqô-qtataaqtaba tíwáqnaa umáe kéuiye. wení aokaq kateko-yátáaqá keqtaáyátábá akáinana yaináipoana wemá keqtaámá táigoniq umátikenataa mamá kárutatikae. ¹¹ ketibotáá táigoniq umátikenataa mamá arútátikanipoaqtaa mi-kánáaráqá timuqá ikémaraunatae. áaqibo anaaékaq arútáyikai-kayukama kaayoné-ápéqá mayéta yetí kanaaraqá kateko umá mánoe.

ketáá tiyáátama kumá akoqnáá ónátae.

¹² keráwáqtí tiyáámma akáginaq múte arútáaro! keráwáqtí tiraayumá yátaginaq akoqnáá oro! ¹³ aammá arupú umá oro. miráinata waayúkama yiraayumá yátágina-yuma aapaké íma waeránómanibo mamá atóbanoe.

¹⁴ máqte-kayukate kaayoné-yátáaqá abáá oro. kateko-wáyúkámá mamá ayúboro. kaayoné-yátáákáráq kateko-yátáákáráq maaminnâ iyoreq uyátárai-nakoma íma kanaarác aónanoe. ¹⁵ móra-nakoma Áánûqtuni íráqô-qtataapike waékiyabama atéráaro! móra-nakoma ikaa-ánáyúkáá waayúkabi uwaaq-yátáaqá mamá ayubiyábá atéráaro! ¹⁶ Étáu pááqyan-aawaqa mamé iréna wení áqnáekoni waaroqá aboánôpake máqtepaq meyaníq uráiyé. Íbaru-wayukao, keráwáqtí áqnáekoni waaroqá Áánûqtunopake pááqya-qtataaqtaba íma wanamí-kenami oro. Étáu uráinikaa íoro. ¹⁷ túyánámma ítáaro. anaaékaq Étáu wenábóání waaroqá móragaraq ákáraimanibo wenaboámá káubiq éna íamikaiye. wemá miráiqtaba íma kanaaraq waéqma ibiqá ôriq umá yaráimanibo áqnáekoni waaroqá íma kanaarác matáiyé.

ketáámá íráqôn-anubaqa áwîqa Tááíoni yaayáqinoe.

¹⁸ keráwáqá ánekuqma Tááíoni-anubaq Ítiráaeo-wayukaraa íma ya áíkutaee. aokaq-ánúbóata waayúkama

íanekuinoe. Tááíoni-anubaq iragáráq kumayukómá aabutámmá auréna tutúwáá aqa yéna abotáyákáráq ¹⁹ wíyonaaraa-aagaraq móraiqtaba téta íma ya áíkutaee. mi táoqa waayúkama wíyon-aama kéiteta ókaraq íma itaf-yááqá yawíkáiye. ²⁰ móra-aimma yé ítaraama mirá-uraiye: “móra-nakobi wáíwaakoma min-ánúráq ánekuiyama máqtemma óqtatanapo iyaabóma yíkamonatae.” téna min-áímmá tiráíye. min-áíqtábá waayúka yáaqa ôriq umá karááe. ²¹ mi yáaqa kái-yátááqá aónaawana Móteti tiráíye: “kegáráq táaqa kaitaqá ateqte kéune.” téna Móteti tiráíye. íbêqa miráráá íyábá íma yagáíkuyoe.

²² ááqibo ítáaro. mi-máqté-qtátááqtábá íma ya áíkutaee. Tááíoni-anubaq paá mái-Aanuqtuma wení márúkaqa wení Yérútáárebaqa taígani-taígani kaqtó-wayukagaraq yorupamá minnáyaba Tááíoni-anubaq yimuq-yatáápíké ya áíkutaee. ²³ Áánûqtuni márúkaq agamaréna yepáq yorupamá áíkugowana Áánûqtu máqte-kayukati yainai-náqá wenôpaqa ya áíkuteta áqnáaema kateko-wáyúkámá mútûq páaq umá kánateta yetôpaqa ya áíkutaee. ²⁴ Îtuma aúkáapi-naqa aúgemma anóná-anonaiqtaba akoqnáá umá tirái-nakoma wenôpaqa ya áíkuteta wení naaegómá popoq umá naaeráq ya áíkutaee. Îtuma wení naaegón áaikoma uyátá-maqma íráqô-qtataaqa tiwíqmenataa Êboni naaegómá kótámakuraiye.

ketáá ateránatae.

²⁵ aamá tínna-nako tinn-aimma íkéite-keite íoro. min-nákómá wenáagaraq maa-márábí-káyúkáyábá Áánûqtuma timáyikena yaímma wemma íkéite-ikeite umá máeta íbekuraee. miráitata móra aamá tínna-nakoma Áánûqtuni márûpake tinn-aimma íkéite-ikeite umá uyátá-maqma ókaraq íbékonunatae.

²⁶ naayóbáqá wemá téna wenáagoma maramá waráá-waraa uráimanibo íbêqa óqa akoqnáá árain-aimma tiráiyé. minnâ: “paá íma maramá waraa ónúnamanibo maa-márágáráq yanáá-márúkáráq kímora-taoqa waráá-waraa ónúne.” téna tiráiyé. ²⁷ kímora-taoqa miráuma tiráatiraiqtae. minnâ paá máqtemma tarôq uráiq-tataaqa waráá-waraa umá aweqtánîmanibo tébakaq faonaraa-qtataaqa paá wánoe.

²⁸⁻²⁹ aúge-maruqa keqtáá tiména íma kanaaráq waráá-waraa ínipoaqtaa minnýaba “tíkáiyé” tenúnatae. “tíkáiyé” Áánûqtukaq tinnaiq ónátae. ketáaikotaa wemá akáinaiq ónátae. ketáái Áánûqtuma anón-iraraa umá máqtemma táigo-qtataaqa kánîmma miraráá máiyé. abo wenáwîqa múte yaaguyabéqtaa kaayoné umá maéqtaa nunamummá ténátae.

13

túnabakaa umá tikáinaiq umá máero.

¹ îtu Káriqtokaq túnabakaa umá tikáinaiq umá aati-aati máero. ² túyánámmá ítama kárágáaq-wayukama íráqôniq umá naaópaq yíkáaro. yaímmama maamirámá íyamma íma ítareta kaqtó-wayukama Áánûqtunopake yíyamma mirá-inoe. ³ ánná-naupaq-wayukama keráwáqá yeqtí aúkáapikaa máerá yemmá túyánámmá ítáaro. yútiq-wayukagaraq karí-wáyúkágáráq yeqtí aúkáapikaa máerá túyánámmá ítáaro.

⁴ ye-áúkáká máqtemma mamá kanaa ónátae. ánáakog-araq awaikógáráq weqtábá-weqtaba yabíqma matúq-matuq umá ónátae. anu-ánû uréire étamo ye-áúkákáqô yainéta íyamma ápéqa anaaékaq Áánûqtu yimíniye.

móneqtabama pááqyan-awiqa yamámiyo. keráwáqtí máqte-qtataaqa kenamáárîq yimuq-yatáapí máaro. aanibo téna Áánûqtu timá tímikaiqtae: “kenamáaraq

íma tiyuwánúne.” téná timá tímikaiye. ⁵ missing? ⁶ ketáá árain-arutaa maéta ténátae:
 “uyátárai-nakoma kemmá tíwáqnaa í-naré.
 ké íma ikatíq ónúne.
 marabí-káyúkámá keqtábá
 nôraq kanaaráq umátikano?”
 téqtaa tenúnatae.

naayóbáqá anó-kayukati yáaimma waránátae.

⁷ naayóbáqá anó-kayukama Áánûqtuni watáama timá tímikaama minnýaba túyánámmá ítáaro. náaraq umá máeta puyéta uráanabiyo yauwéqma túyánámmá itéra yeqtí matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá mimórai q umá oro. ⁸ énaikaraq íbêkaraq matúq-matuq umá Ítu Káríqto mimórai q umá maíye. ⁹ ókon-okomma yirááti-yataakaraq káqo-kayukati yirááti-yataakaraq kateko-ápiké íma yuwáiyana tíwíqma áwabaqa tikaíno. Áánûqtuni íráqô-qtataaqnapo ketáái timammá akoqnáá umá pááq-umaginoe. wenámáakoni íráqô-qtataaqnapo uyátá-maqma íráqôni q kéibo aáwakon-aimma ímiye. ámáamma aáwakoni ámáamma waayúkama íma yíwáqnaa kéíye.

áme-wao-qtataaqtaba Áánûqtu kákaiye.

¹⁰ anó-monoq-wayukama naayóbáq agamá amé-wao-qtataaqa owá-náupáqá amí-yááréráqá matáámanibo aúgemma amé-wao-qtataaqa íma kanaaráq mayánoe. ¹¹ mú mikákáá anó-monoq-nakoma waíwaakoni naaemá aokaq naaúnurapaq Áánûqtunopaqa máqe-uraimma mamá uyábékema kúmiqtabama agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. ááqibo waíwaakoni aúma máápaqa kuru aaumépaq agatááe. ¹² miráuraaniq umá Ítuma wegáráq máápaqa kuru aaumépaq púitana wení naaenápó waayúkati kúmiq maqtukáíye. ¹³ wemá miráurainiq umá íbêqa matáin-agaema wegáráq ketáámá

Íbaru-wayukati kuru aaumépaq wemmá wáqma ko mayánátae. ¹⁴ ketáái árain-ano-maruqa maa-márábí íma wáíye. Áánûqtuni kateko-márúqá yínîqtaba awé umá máunatae. ¹⁵ aati-aatimá amé-wao-qtataakaa umá ketáái timuqá maréqtaa Ítuqtabama wenáwîqa múte yamá Áánûqtukaq ténátae. aati-aatimá Ítun áwîkaq tóyaupike “tíkáiye” ténátae. ¹⁶ íráqôniq íyábá ítiwikaaro! wenáwaqnaa-wenawaqnaa íyábá ítiwikaaro! miráráá umá amé-wao-qtataaqtaba Áánûqtuma kákaiye.

¹⁷ keráwáqtí anó-kayukati aammá wáráaro! yeráwáqá nóiqtababi tíyaniq oro. anaaékaqa yeqtí mayaímá máqte-qtataariq urááqtaba Áánûqtukaq timá-amenatae. miráipoana aati-aatimá keráwáqtí timakómá yabíkáiye. keráwáqá waráiyana yimuq-yatáápí yabítikanoe. íma waráiyana tirummá íyéta íyabitikanoe.

nunamummá tíwáqnaa-tiwanaae.

¹⁸ keqtááyábá nunamummá tíq-tiq oro. ketáái túyánámmá Áánûqtukaq arupúma umá wáiyaba kéitaunatae. máqte-tupaama kateko-yátááqá tíkainaiq ónúnatae. ¹⁹ mi-qtátááqá akoqnáá umá mirá-oro téna miráiyataba awaaraq-kánáábí kemmá Áánûqtu móragaraq keráwáqtôpaq wakútikaniye.

²⁰ ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma Áánûqtu wemmá pukáipike itó-umakaraiye. Ítuma tipí-típigoni íráqô-kawaa-naqa ááyena wé pukáitababoana Áánûqtuni anóná-anon-aimma matúq-matuq umá umánataqtukaiye. kaayoné-yátááqtabá Áánûqtu máena ²¹ máqtemma íráqô-qtataaqa wení aúyánáqtabá íyamma kanaarác timíniye. Áánûqtu Ítu Káríqtonapo keqtáábímá máqtemma íráqô-qtataaqa akáinaiq íniye. Ítu Káríqtokaq

Áánûqtuni tágama-yataaqa matúq-matuq umá wáiyé. miráuma waíno.

yaímma-aqto-aine.

²² ketúnabaro, maamin-áípké akoqnáama mamá awé umá ítama oro. maamin-áúbá agatáuna íma ayáqtáaq-aubae. ²³ kemá timá-timena kéune. ketáái tíbâqa Tí-moti ánná-naupake ayúbákaawana abo awaaraq-kánáábí yínakama ketê máinaqa keráwáqá ko timónayuye.

²⁴ keráwáqtí anó-kayukagaraq Áánûqtuni waayúka-garaq yeráwáqá ketí watáa yímero. Ítari-wayukama keráwáqá yetáama timá tíkaraae. ²⁵ Áánûqtuma we-namáakoni íráqô-qtataaqa keráwáqtê waíno!

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Mar 2019 from source files dated 20
Dec 2018

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84